

Den historiske rute 4

Svar på spørgsmål 3:

A: Enrico Mylius Dalgas

Mindestenens indskrift lyder:

20. JUNI 1888. HUNDREDAARSDAGEN EFTER STAVNSBAANDET REJSTES DENNE STEN

Stenen – en 5 alen høj obelisk af bornholmsk granit – blev rejst i anledning af 100 årsdagen for stavnsbåndets løsning.

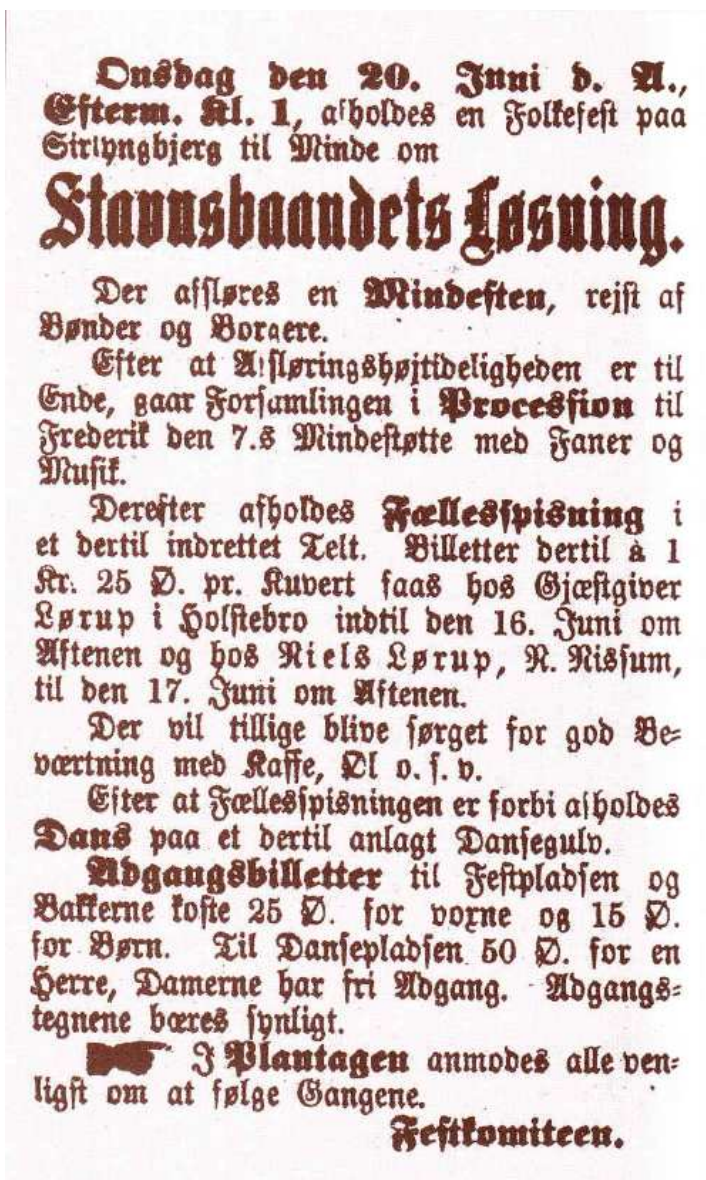
Mindestenens afsløring.

Festtalerne ved stenens afsløring var alle meget optaget af den frihed, som stavnsbåndets løsning havde givet dem, men de var ingenlunde tilfredse – tværtimod. For godt nok var man ved Danmarks første grundlov i 1849 sluppet af med et enevældigt kongedømme og havde i stedet fået indført en demokratisk styreform, men de følte ikke, at der var tale om et reelt folkestyre. Det var derfor et gennemgående tema i talerne, at "endnu var en Frihed tilbage at vinde".

Blandt talerne var valgmeningspræst Morten Larsen, Holstebro, der jævnligt var at finde blandt foredragsholderne i Sir Lyngbjerg.

Efter den sidste tale "blev endnu en i Dagens Anledning skrevet Sang sunget, og Forsamlingen gik nu i Procession forbi den rejste Sten og over Bakkerne til Frederik den 7. og Enkedronningens Mindestene."

Der var fest og stil over folkemøderne dengang. Med musikkorps og foreningsfaner i spidsen drog hele folkeskaren i samlet trop af sted ad en flagsmykket rute fra den højtidelige afsløring til festpladsen. Her var der rejst et kæmpestort spisetelt, hvor man mødtes for "sammen at spise, synge og lytte til taler."

Annonce fra Holstebro Dagblad den 7. juni 1888.

Kampen mellem Høje og Venstre.

Over 3000 deltagere var samlet til afsløringen, hvor Holstebro Dagblad med en vis undren kunne konstatere, "at ikke så få højremænd var til stede". Det var åbenbart ikke dem, man havde ventet at se, for venstrefolkene – især repræsenteret ved bondestanden – kæmpede indædt mod højrefolkene, som havde deres rod i byens borgerskab. De politiske modsætninger kom tydeligt til udtryk på Holstebroegnen, for på samme dag blev en næsten identisk obelisk også indviet i Holstebro. Det foregik i det daværende Wiums Anlæg ved Nørreport på initiativ af højrefolkene. Stenen

blev i øvrigt i 1954 i forbindelse med opførelsen af en ny politistation flyttet til Folkeparken ved Vandkraftsøen.

Stridighederne mellem Højre og Venstre fik næsten dagligt frit løb, for de to lokale "pennførere" – gæstgiver Thomas Nielsen, redaktør af venstreavisen Holstebro Dagblad (grundlagt 1881), og distriktsdyrlæge Valdemar F. Welsch, redaktør af højreavisen Holstebro Avis (grundlagt 1851), brugte enhver lejlighed til at "ryge i totterne" på hinanden. I forbindelse med afsløringen af de to mindestene skrev Thomas Nielsen således i Dagbladet, at der højst var samlet 500 mennesker i Holstebro. Men det var Welsch bestemt ikke enig i, så dagen efter skrev han harmdirrende i sin avis, at enten kunne Thomas Nielsen ikke tælle, eller også var der tale om en trykfejl, hvor et 1-tal "tilfældigvis" var faldet ud, for efter hans opfattelse, var der samlet mindst 1.500 mennesker.

Fæstebøndernes vilkår.

I 1700-tallet var det kongen, kirken og herremændene, der ejede landbrugsejendomme her i Danmark. Bønderne, som dyrkede jorden, skulle via et såkaldt "fæstebrev" leje ejendommen af jordejeren. Hvis fæstebonden ellers overholdt betingelserne i fæstebrevet, kunne jordejeren ikke opsige fæsteforholdet i bondens og hans enkes levetid.

En fæstebonde blev ofte kaldt "en hovbonde", fordi som modydelse for brugen af fæstegårdens bygninger og jord, skulle bonden betale et såkaldt "landgilde". Det kunne være et pengebeløb, korn, smør og svin, høns og gæs eller opstaldning og opfodning af godsejerens kvæg. Men det var ikke nok, for bonden og hans familie var også forpligtet til at stille deres arbejdskraft til rådighed på ejerens hovedgård i form af et såkaldt "hoveri". Det var ofte et hårdt arbejde, for ikke alle herremændene eller deres godsforvaltere behandlede deres arbejdskraft lige godt.

Stavnsbåndets indførelse.

Stavnsbåndet blev indført ved kongelig forordning af 4. februar 1733 og betød, at de unge mænd på landet var bundet til deres fæste-

gård. Det indebar således, at en karl i alderen 14 – 36 år ikke uden godsejerens tilladelse kunne forlade det gods, som han hørte under ved fødselen. Denne aldersgrænse blev i 1742 udvidet fra 9 til 40 år.

Spørgsmål 4.

Hvad hed godsforvalterne i sin tid:

A: Hovmester,

B: Herredsfoged,

C: Ridefoged.

Svaret finder du på næste informationstavle